ਸੰਡੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ

www.ajdiawaaz.com

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਮੀਦ

ਅੱਜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਕੀਮਤ 2 ਰੁਪਏ

• ਜਲੰਧਰ **ਐਤਵਾਰ** • 14 ਫਰਵਰੀ, 2010 • 3 ਫੱਗਣ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ 541

ਸੰਪਾਦਕੀ/ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਾਰਤ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦਾ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸੰਨ 2012 ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕਈ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ 2010 ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ -ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ। ਅਗਲੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀ -ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਾਰਤ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੂ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਸ ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਦਿਹਾਤੀ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਵੱਜੋ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖੜੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਸੁਚਜਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਇਸ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਉੱਪਰ ਹੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਲਈ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਆਮ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਮੋੜਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਰਗਰਮੀ ਆਰੰਭਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਤੇਜੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਗਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਆਗੂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਰਥ ਆਗੂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਕਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਸੁਧਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਅਕਸ ਵੀ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਯੋਗ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗਾ। ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਯਤਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਆਪਕ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਲੋਕਪੱਖੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅੱਲੜਾਂ 'ਚ ਖ਼ੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਕਿਉਂ ?

ਸਾਲ 2010 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਜਨਵਰੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁੱਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੱਧਣਾ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੇਵਲ ਦੁਖਾਵਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਜਾਣਾ ਲਾਜਮੀ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਥਾਣੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਨੇਹਾ ਨਾਮੀ ਲੜਕੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਦੁਪੱਟੇ ਨਾਲ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੀ.ਵੀ. ਡਾਂਸਿੰਗ ਸ਼ੋਅ ਅੰਦਰ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹ। ਉਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਪੱਧਰ ਘੱਟਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਂਸਿੰਗ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਰੁਪਾਲੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨਾਮਕ 14 ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਨੇ ਵੀ ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ। ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਮੂਲਦ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਰੇਸ਼ਮਾ ਪਾਤਰੇ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਲੜਕਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਅੰਦਰ ਹੀ 20 ਸਾਲਾ ਭਜਨਪ੍ਰੀਤ ਭੁੱਲਰ ਮੈਡੀਕਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ 13 ਸਾਲਾ ਸੁਸ਼ਾਂਤ ਪਾਟਿਲ, ਵਰਸੂਲੀ ਕਾਲੇ, ਪਰਜਾਕਾਟਾ ਕੈਸ਼ਤਰੀਆ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ । ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ 2 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 8 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਵਾਪਰੀਆਂ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾਹਟ, ਡਰ, ਖਤਰਨਾਕ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਜਾਂ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕੁੱਝ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਅਸਰ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਘਰੇਲੂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੌਮੀ ਜੁਰਮ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ 100 ਆਤਮ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ 13 ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੰਕੜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਲ 2008 ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅੰਦਰ 419, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 315 ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 205 ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਅਵੀਰੂਪ ਸਰਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਸਭ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਅਧੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਲਾਂਸ ਐਨਜਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਐਡਵਿਨ ਸ਼ਨੀਡਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ, ਦੂਸਰਾ ਗੰਭੀਰ ਮਾਨਸਿਕ ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਤੀਸਰਾ ਕਾਰਨ ਹਰ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਨਾਂਹ-ਵਾਚਕ

ਰਵੱਈਆ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕੇਵਲ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਹੀ ਸਮਝਣ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮਾਪਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਵੱਲ ਆਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅੰਦਰ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਸੀਮ ਸਫਲਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿੱਦਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣਾ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉੱਪਰ ਬੋਝ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਸੀਮ ਦਿਮਾਗੀ ਬੋਝ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ 14-16 ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਘੱਟ ਪਰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਬੋਝ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾਕਟਰ ਸ਼ੈਸ਼ਾਧਾਰੀ ਸੈਖਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਸਮਾਜ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਸਾਲ 2007 ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਕਲੱਕਤਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ 14-200 ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਅੰਦਰ 12000-15000 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਕੇਂਦਰੀ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਗਜੀਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੱਲ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ 40 ਫੀਸਦੀ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ, 60 ਫੀਸਦੀ 18-25 ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਘਾਟ, ਦੁੱਖ ਸਹਿਣ ਦੀ ਕਮੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 1994 ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 10000 ਅਬਾਦੀ ਪਿੱਛੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੇਰਲਾ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ 27 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਇੱਕਲੇ ਇਸ ਕੇਰਲਾ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ 2824 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜੋ 18-20 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਗੁੱਟ ਅੰਦਰ ਸਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਕੇਰਲਾ ਸੂਬੇ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਹਿਮ ਬਦਲਾਵ ਵੀ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕੇਵਲ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਡਿੱਗਰੀਆਂ, ਗਰੇਡ, ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਜਾਂ ਅਦਾਰੇ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਲਈ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਰਿਵਾਇਤ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਟੈਨਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਬੋਝ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 1992 ਦੇ ਦੱਸਵੀਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਟ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ 10 ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਕੇਰਲਾ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ। ਬੱਚੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਲ 1997 ਵਿੱਚ ਮੁੰਬਈ ਅੰਦਰ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਆਉਣ ਤੇ 13 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਿੰਸਾ, ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ, ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਲਈ ਸਾਡਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚਾ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਜਾਂ ਸਿਨੇਮਾ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸੇਧ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਲਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ।

ਮੋਬਾਇਲ ਕਲਚਰ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਘੱਟ ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੋਬਾਇਲ, ਬਾਇਕ, ਵਧੀਆ ਪੋਸ਼ਾਕ, ਵਧੀਆ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਸਰਕਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਸਿੱਧਾ ਮਾਪਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਟੈਲੀਵੀਜਨ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਸੇਧ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖਤਰਨਾਕ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਧੀਨ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਰਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਗਰੂਕ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਲੈਣੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਵਧੀਆ ਜਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਚਾਹਤਾਂ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਸਾਲ 2006 ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਲ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ 10 ਲੱਖ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕਲੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ 1 ਲੱਖ ਸਨ। ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ ਹਰ 8 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਕੁੱਲ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਕਿਸੀ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਰਫਤਾਰ ਵੱਧ 5 ਮਿੰਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 5 ਮਿੰਟਾਂ ਅੰਦਰ 15 ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ

ਸੋਮਾ ਚੈਟਰਜੀ

ਹਨ, ਪਰ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਰੇਟ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਤੀਸਰੇ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਬੱਚਿਆਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁੱਝ ਅਹਿਮ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਸੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵ ਭਾਈਚਾਰਾ ਜਾਂ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਟੀਚੇ, ਉਦੇਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਓਨੇ ਹੀ ਤਹਿ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਟੀਚੇ, ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਸੈੱਟ ਕਰਨਾ ਲਾਜਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਹਾਂ-ਵਾਚਕ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਤਾਕਤ ਦਾ। ਕੋਸ਼ਿਸ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨਾ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਵਤੀਰਾ ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਾਲਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੀ ਇਸ ਢੰਗ ਦਾ ਗਲਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇ।

ਅਨੁ-ਨਵੀਨ ਸ਼ਰਮਾ

ਲੜੀਵਾਰ 'ਸੰਭਲੋ ਪੰਜਾਬ' ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਕਿਸ਼ਤ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ

ਕਿਸੇ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਐੱਸ.ਟਰੇਡਰਜ਼ (ਫਰਜ਼ੀ ਨਾਮ) ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਟਿਨ ਨੰਬਰ ਵਰਤ ਕੇ ਮਿਤੀ 9.2.2008 ਤੋਂ 2.09.08 ਤੱਕ 135 ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰੀਬ 6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਦਾ ਮਾਲ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਲੱਗਭੱਗ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਟੈਕਸ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ। ਫਰਮ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਤਿਮਾਹੀ ਰਿਟਰਨ ਭਰਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਕਮ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

1. ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ 1000 ਜਾਅਲੀ ਬਿੱਲ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 135 ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ 500 ਬਿੱਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਬਚਦੇ 365 ਬਿੱਲ ਵੀ ਜਾਅਲੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ?

2. 135 ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਮਾਲ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 40 ਟਰੱਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੇੜੇ ਲਗਾਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਟਰੱਕਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੇੜੇ ਲਗਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਦਾ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। 1.01.2008 ਤੋਂ 20.09.2008 ਤੱਕਰ ਰਿਕਾਰਡ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਈ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ 15 ਤੋਂ 25 ਵਾਰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਕੁਲੈਕਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਐਂਟਰੀ ਹੈ। ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਟਰੱਕ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਵੀ ਜਾਅਲੀ ਬਿੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਲ ਢੋਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਜਗਰਾਓਂ
ਮੋਬਾਇਲ :98158-00405

3. ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮਾਲ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿੱਲ ਤੇ ਲੱਗਭੱਗ ਅੱਧਾ ਹੀ ਮਾਲ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਵੈਟ ਦੀ ਦੁੱਗਣੀ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੇਵਲ ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅੱਧਾ ਭਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜੋ ਕੀਮਤ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਬਿੱਲ ਵੀ ਅੱਧਾ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜਾ

ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਹਰੀਸ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ (ਫਰਜ਼ੀ ਨਾਮ) ਲੁਧਿਆਣਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਵਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਟਿਨ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਐਕਸਾਈਜ ਬੈਰੀਅਰ ਤੋਂ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਫੋਨ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹਾਰਡ ਵੇਅਰ ਸਮਾਨ ਵੀ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਹ? ਮੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਟਰੱਕ ਸਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਹਰੀਸ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹਰੀਸ਼ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜਿਜ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਬਿੱਲ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਟਿਨ ਨੰਬਰ ਵਰਤ ਕੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ।

1. ਹਰੀਸ਼ ਇਡੰਰਟਰੀਜ਼ ਵੱਲੋਂ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਾਲ 25 ਐਂਟਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਅਸਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਾਅਲੀ ਬਿੱਲ ਰਾਹੀਂ ਫਾਰਮ ਹਰੀਸ਼ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜਿਜ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਹਰੀਸ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦਾ ਟਿਨ ਨੰਬਰ ਵਰਤ ਕੇ 75 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਾਲ 128 ਬਿੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਅਲੀ ਸੀ।

2. ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰੀਸ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਿਲਦੀ-ਜੁਲਦੀ ਫਰਮ ਹਰੀਸ਼ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜਿਜ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜਾਅਲੀ ਬਿੱਲ ਬੁੱਕ ਛਪਵਾਈ ਗਈ ਸੀ।

3. ਮੁਦੱਈ ਦਾ ਅਸਲ ਕੰਮ ਪਾਵਰ ਪ੍ਰੈੱਸ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਵੈੱਟ ਨੰਬਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵੈੱਟ ਨੰਬਰ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਜਾਅਲੀ ਬਿੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੂਮ ਪਾਰਟ, ਹਾਰਡਵੇਅਰ, ਸਾਈਕਲ ਪਾਰਟ ਅਤੇ ਨੱਟ ਬੋਲਟ ਦਾ ਸਮਾਨ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵੈੱਟ ਚੋਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਉਣ (ਪੈਦਾਵਾਰ ਤੋਂ ਡੀਲਰ ਜਾਂ ਖਪਤਕਾਰ ਤੱਕ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਚੋਰੀ ਟੈਕਸ ਦੀ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਹੈ ਜੋ ਬਿੱਲ ਨਾ ਕੱਟ ਕੇ ਜਾਂ ਬਿੱਲ ਦੀ ਰਕਮ ਬਹੁਤ ਘਟਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁੱਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਂ ਕਿ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮਾਰਬਲ ਹਾਊ ਦਾ ਸੇਲ ਰਿਕਾਰਡ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਬੰਧਿਤ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਘੇਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਉੱਥੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਦਿਨ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐਕਸਾਈਜ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਉਸ ਬੰਦੀ ਬਣਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ? ਉਹ ਤਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਬੰਧਿਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ।

(ੳ) ਜੇਕਰ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਮਹਿਕਮ ਨੇ ਰੇਡ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਰਬਲ ਸੇਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(ਅ) ਉਪਰੋਕਤ ਰੇਡ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਦੋ ਬੰਦੇ ਰੇਡ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾ ਸਾਡੀ ਟੈਕਸ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਟੈਕਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਖਪਤਕਾਰ ਪੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਊਣਤਾਈਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

1. ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਚੱਕੀਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਟੇ, ਮੈਦਾ, ਵੇਸਣ ਤੇ ਸੂਜੀ ਤੇ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਰੈਂਡਿੰਡ (ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ) ਆਟੇ, ਮੈਦਾ, ਵੇਸਣ ਤੇ ਸੂਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਚਾਰ ਫੀਸਦੀ ਵੈਟ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵੇਚਣ ਅਤੇ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮਾਤਰਾ ਬਰੈਂਡਿੰਡ ਦਿਖਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁੱਝ ਅਨਬਰੈਂਡਿਡ ਖਰੀਦ ਤੇ ਵਿੱਕਰੀ ਸਬੰਧੀ ਅੰਕੜੇ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

2. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਪਤਕਾਰ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਲਾਂ, ਗੁੜ, ਖੰਡ, ਘਿਓ ਤੇ ਤੇਲ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਡੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਲ ਮੰਡੀ, ਗੁੜ ਮੰਡੀ, ਘਿਓ ਮੰਡੀ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਸਬੰਧੀ ਅਥਾਹ ਵਾਪਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਿਲਿੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅੰਕੜੇ ਨਾਂਹ ਵਾਚਕ ਹੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਦਾਲ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਦਾਲਾਂ ਦਾ ਅਥਾਹ ਭੰਡਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਭ ਦਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਉਹ ਛੋਲੇ, ਕਣਕ ਆਦਿ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਸਣ, ਆਟਾ, ਮੈਦਾ, ਸੂਜੀ, ਬਣਾ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ ਆਦਿ ਦੀ ਖਰੀਦੋ ਫਰੋਖਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਬਿਲਿੰਗ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੋਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਫੀਸਦੀ ਵੈਟ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੁੱਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਪੰਜ ਫੀਸਦੀ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੋ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਰਫਾ ਦਫਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟੈਕਸ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਦਾ ਨਾ ਕਰਕੇ ਆਮ ਬੰਦੇ ਤੇ ਇਹ ਦੂਹਰੀ ਮਾਰ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਸਫਾ II 'ਤੇ

ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ 'ਤੇ ਵਿਅੰਗ

ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਦੀ ਚੇਟਕ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗੀ ਐ।
ਝੱਗੇ ਤੋਂ ਦੀ ਪਾ ਲਈ ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਝੱਗੀ ਐ।

ਉਮਰ ਲੰਘਾ ਲਈ ਐਵੇਂ ਧੱਕੇ ਝੋਲੇ ਖਾਂਦਿਆਂ ਨੇ।
ਟੁੱਟੇ ਸਾਇਕਲ ਵਾਂਗੂ ਪੀ ਕੇ ਡੌਲੇ ਖਾਂਦਿਆਂ ਨੇ।
ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਨੋਵਾ ਵਰਗੀ ਲੈਣੀ ਬੱਗੀ ਐ।
ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਦੀ ਚੇਟਕ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗੀ ਐ।

ਦਿੱਸਦਾ ਤਾ ਹੈ ਪੂਰਾ ਫਿਰ ਵੀ ਐਨਕ ਲਾ ਲਈਏ।
ਹਫ਼ਤੇ ਦਸ ਦਿਨ ਮਗਰੋ ਕਲਫ਼ ਘਸਾ ਲਈਏ।
ਕਰੀਏ ਦਾੜ੍ਹੀ ਕਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਚਿਰ ਤੋਂ ਲੱਗੀ ਐ।
ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਾਂ ਹੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਆ।
ਚੇਅਰਮੈਨੀ................................।
ਨੀਲੇ ਚਿੱਟੇ ਆਖਣ ਹੁਣ ਲੈ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਐ।
ਅਸੀਂ ਵੀ ਲਾਇਲਨ ਨਾਲੋਂ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਛੱਡ ਤੀ ਯਾਰੀ ਐ।
ਚੇਅਰਮੈਨੀ...............................।
ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੱਚ ਦਬਾਉਣਾ ਆ ਗਿਆ ਸਾਨੂੰ ਵੀ।
ਸੂਬੀਓ ਸੱਪ ਬਣਾਉਣਾ ਆ ਗਿਆ ਸਾਨੂੰ ਵੀ।
ਸੱਚ ਬੋਲ ਵੇ ਯਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਵੱਗਦੇ ਰੱਤੀ ਐ।
ਚੇਅਰਮੈਨੀ...............................।
ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋ ਉੱਠਿਆ ਏ।
ਉਹ ਤਾ ਏਸ ਬਹਾਨੇ ਨੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਏ।
ਦੱਸ 'ਭੁੱਲਰ ਯਾਦੂ" ਫੇਰ ਵੀ ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਰੀ ਠੱਗੀ ਐ।
ਚੇਅਰਮੈਨੀ...............................।

ਯਾਦਵਿੰਦਰ (ਯਾਦੂ ਭੁੱਲਰ)

ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨਾਵਲ/ ਕਿਸ਼ਤ-53

ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਲਿਟਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਝਟਪਟ ਨੰਗਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਰਾਂਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਲੇਟਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਾਪਿਆ ਕਿ ਜਰਮਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸੇ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੋਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੋਹਿਆ ਹੋਇਆ ਇਲਾਕਾ ਵਾਪਸ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆਪਣੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਲੰਬੀਆਂ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ ਹਾਲੀ ਮੈਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ਜਾਂ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉਹ ਆਪ ਜੰਗ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਬੁੱਥੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ। ਬੋਰਡੌਕਸ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਬਰਾਜ਼ੀਲੀ ਮਿੱਤਰ ਡਾ. ਜੈਜੰਨ ਮੂਲਰ ਦੀ ਤਾਰ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰੀਓ ਡੀ.ਜੁਨੈਰੀਓ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਜਹਾਜ ਵਿੱਚ ਕੈਬਿਨ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਜਹਾਜ਼ ਲੇਗੋ ਸਪੇਨ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਅਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੀ ਲਿਜ਼ਬਨ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਟਾਇਮ ਟੇਬਲ ਲਿਖਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਲੇਗੋ ਜਾਂ ਲਿਜ਼ਬਨ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਫੜ ਲਵਾਂ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਦੋਸਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜਰਮਨ ਜਹਾਜ਼ ਪੈਰਿਸ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਪੈਰਿਸ ਤੋਂ ਚੱਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਸੰਪਰਕ ਲਗਾਤਾਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਭੀੜ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਲਿਜਾਉਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਕੋਲ ਕਾਫੀ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ। ਉਸ ਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨਾ ਜਾਨਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦੁ-ਭਾਸ਼ੀਏ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਮੈਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਸਬੰਧੀ ਕੰਮਕਾਰ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੰਵਾਉਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ

ਅਜੀਤ ਰਾਹੀ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ II 'ਤੇ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬੇ ਕੇ

ਸਾਂਝਾਂ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀਆਂ -16

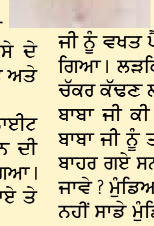

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
92161-44432

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਰ ਪੰਜ ਚਾਰ ਮੀਲ 'ਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਆਮ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੀਹ-ਬਾਈ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਦੋਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਲੌਟ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਸਨੇਰਾ ਜ਼ੀਰੇ ਲਾਗੇ ਬਣਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੰਦਰਾਂ-ਵੀਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ। ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿੱਚ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਬਣਾਏ। 1975 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਧ ਵੀ ਚੋਰ ਵੀ। ਹਰ ਆਦਮੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਾਹਲਪੁਰ ਬਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਂਅ ਦਾ ਆਦਮੀ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਈਰਾਨ, ਗਰੀਸ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਦਮੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸੇ ਚੇਲੇ ਜਾਂ ਸੇਵਕ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਉਹ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਜਾਣੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਏਜੰਟ ਨੇ ਕੁੱਝ ਪੈਸੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲੜਕਿਆਂ ਦੀ ਫਲਾਈਟ ਕਾਬਲ ਦੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਾਬਲ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ। ਏਜੰਟ ਆਪ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਾ ਗਿਆ। ਕਾਬਲ ਜਾ ਕੇ ਅਫਗਾਨ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕਮਰੇ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜ-ਸੱਤ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਚਾਰ ਦਿਨ ਉਹ ਏਜੰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਏਜੰਟ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਦੌੜ ਗਏ। ਉਦੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਏਜੰਟ ਦੌੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹੋਟਲ ਵਾਲੇ ਕਿਰਾਇਆ ਮੰਗਦੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਖਤ ਪੈ ਗਿਆ। ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਕਰਨ। ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਏਜੰਟ ਦੌੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਬਾਹਰ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਏਜੰਟ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲਾਈਨ ਚੰਗੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਪਿੱਛੇ ਦੋ-ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਇਆ ਵੀ ਬੱਚ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਵੀ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਠੀਕ ਸਨ ਅਤੇ ਏਜੰਟ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਠੀਕ ਸੀ। ਏਜੰਟ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬਲ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਸੈਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗੇ। ਹੁਣ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਸਨ, ਕਿ ਪਸੇ ਭੇਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਲਵੇ ਜਾਂ ਈਰਾਨ ਭੇਜ ਦੇਵੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਿੱਥੋਂ ਸਾਡਾ ਐਡਰੈਸ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਮੋਗੇ ਤੋਂ ਈਰਾਨ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਭੇਜਦੇ ਸੀ।

ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਭਾਈਵਾਲ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਦੋ ਢਾਈ ਮੀਲ ਦਾ ਸਫਰ ਕੀਤਾ। ਜੈਤੋਂ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਬਾਜਾਖਾਨਾ, ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੋਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਮੁੰਡੇ ਬਾਹਰ ਭੇਜੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਗਏ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਐਡਵਾਂਸ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਇੱਕਠਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੋਗੇ ਆ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦੋਸਤ ਹੋਰ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਥਕੇਵਾਂ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਾਡੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕਾਰ ਰੁਕੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਉਤਰੇ, ਜੋ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ II 'ਤੇ